

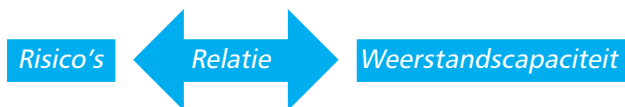
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om niet-structurele financiële tegenvallers op te kunnen vangen teneinde haar taken te kunnen voortzetten.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn gesloten. In schema:

Weerstandsvermogen:

Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente voor het begrotingsjaar zelf, maar ook voor de meerjarenramingen.

Beleid weerstandsvermogen

Wettelijk gezien moet de algemene reserve minimaal de benodigde weerstandscapaciteit bedragen.

Analyse van het gevoerde beleid voor het weerstandsvermogen vindt twee keer per jaar plaats; bij de begroting en bij de jaarrekening.

Beleid reserves en voorzieningen

Op 17 november 2015 is de beleidsnota reserves en voorzieningen 2015 vastgesteld. De beleidsnota geeft de spelregels weer hoe om te gaan met de reserves en voorzieningen. Hierbij zijn de volgende beleidsuitgangspunten vastgesteld:

1. Het aantal reserves en voorzieningen wordt zo beperkt mogelijk gehouden.
2. Voldoen aan eisen bij instellen nieuwe voorzieningen.
3. Voldoen aan eisen bij instellen nieuwe reserves.
4. Op reserves wordt geen rente bijgeschreven.
5. Resterend saldo (bij opheffing) reserves vloeit terug naar de algemene reserve.
6. De reserves worden jaarlijks kritisch beoordeeld.
7. Minimale startbedrag van een reserve bedraagt € 25.000.

8. Reserve heroverwegen en eventueel opheffen indien gedurende 2 jaar geen mutatie heeft plaats gevonden en/of lager is dan € 10.000. Bij alle uitgangspunten geldt dat de gemeenteraad hier van af kan wijken en met een raadsbesluit anders kan besluiten.

Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit: middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken om niet-voorzien financiële tegenvallers te dekken.

De hoogte van de weerstandscapaciteit wordt bepaald door de gehele of gedeeltelijke sommatie van reservecomponenten op de balans, zoals:

- De in de begroting opgenomen ruimte in de stelpost onvoorzien uitgaven.
- Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve.
- De onbenutte belastingcapaciteit.
- De stille reserves, zijnde die activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn.

Weerstandscapaciteit	Jaar-rekening 2016	Begroting 2018
(bedragen x € 1.000)		
Weerstandscapaciteit exploitatie:		
Onbenutte belastingcapaciteit:		
- OZB	566	512
Onvoorzien		25
Totaal structureel	566	537
Weerstandscapaciteit vermogen:		
Resultaat	389	-233
Vrij aanwendbare reserves	13.833	11.507
Stille reserves	pm	pm
Totaal incidenteel	13.444	11.274
Totaal weerstandscapaciteit	14.010	11.811

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is de capaciteit ten opzichte van de zogenaamde Artikel 12-normen. Uitgangspunt voor de tarieven rioolrechten, reinigingsheffingen en leges is dat ze 100%-kosten-dekkend zijn. Wanneer de OZB-capaciteit berekend wordt op basis van redelijk peil –dat wil zeggen de artikel 12 norm– dan bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit maximaal € 512.000.

Stelpost onvoorziene uitgaven

In de begroting 2018 is de hoogte van deze post vastgesteld op € 25.000. Het bedrag dient voor het opvangen van tegenvallers of onverwachte uitgaven gedurende het jaar 2018.

Vrij aanwendbare deel van de algemene reserve

Het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve is bij de jaarrekening 2016 hoger ten opzichte van de begroting 2018. Reden hiervoor is dat enkele geraamde onttrekkingen ten laste van de algemene reserve in 2017 plaatsvinden. Als voorbeeld hiervan kunnen worden genoemd de onttrekking van het resultaat van jaarrekening 2016 en het resultaat van de 1e Burap 2017. Ook komen de budgetoverhevelingen van 2016 ten laste van de algemene reserve in 2017.

Risico's

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de risico's die de financiële positie van onze gemeente kunnen beïnvloeden. Het inzicht in de potentiële risico's geeft een beter fundament voor het oordeel over de financiële positie.

Een risico kan worden omschreven als het gevaar voor schade of verlies door interne en/of externe omstandigheden. Omstandigheden waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen omdat het niet mogelijk is een redelijke inschatting van de omvang van de schade of het verlies te maken. Om een evenwichtig financieel beleid te voeren is het van belang dat periodiek een zo breed mogelijke analyse wordt opgesteld van de gevaren die kunnen leiden tot verstoringen van het (meerjarige) budgettaire beeld. Een risico-analyse, onderdeel van risicomanagement, is hiervoor een geschikte methode.

- De risico's kunnen worden ingedeeld in:
- Risico's voortvloeiend uit het eigen beleid.
- Risico's voortvloeiend uit het beleid van een andere overheid.
- Risico's voortvloeiend uit de samenwerking met andere gemeenten of instanties.
- Risico's voortvloeiend uit het doen/nalaten van derden.
- Risico's voortvloeiend uit voor de gemeente niet te beïnvloeden (autonome) ontwikkelingen.

Risico's voortvloeiend uit het eigen beleid

Onderwerp	Risicobeschrijving
Gemeentelijke bouwgrond-exploitaties.	In deze begroting is de grondexploitatie geactualiseerd. Bij alle lopende projecten zijn de risico's geanalyseerd. Hiervoor wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid en het vertrouwelijke scenario-overzicht. Daarin staat ook de berekening van de hoogte van de benodigde risicoreserve.
Maximaal risico	Kans
€ 0,-, Deze risico's kunnen worden opgevangen binnen de weerstandscapaciteit.	Mogelijk.

Onderwerp	Risicobeschrijving
Gewaarborgde geldleningen.	De geldleningen in het kader van de sociale woningbouw van Stichting Mooiland Maasland worden primair gewaarborgd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het bedrag voor de achtervang bedraagt in 2018 € 8,1 miljoen. De risico's van de gemeente als achtervanger zijn gering. Het WSW kent een triple A-rating en er zijn een aantal andere zekerheden voordat de gemeente in beeld komt. In het uiterste geval zou het gaan om het verstrekken van een renteloze lening in het geval dat de middelen van het WSW ontoereikend zouden zijn.
Maximaal risico	Kans
€ 773.000	Zelden (Kans: 0 – 20%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Arbeidsongeschiktheid bestuurders.	Een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor bestuurders is duur. Daarom is er voor gekozen geen verzekering af te sluiten. Hierdoor ligt het risico van de kosten bij arbeidsongeschiktheid van bestuurders bij de gemeente.
Maximaal risico	Kans
€ 150.000	Zelden (Kans: 0 – 20%)

Risico's voortvloeiend uit het beleid van een andere overheid

Onderwerp	Risicobeschrijving
Sociaal domein (Jeugdwet, WMO en P-wet)	In de kadernota 2018 is het beleidsvoornemen vastgelegd om te komen tot financiële ontschotting tussen de drie taakvelden in het sociaal domein. Dit betekent dat (mogelijke) overschotten binnen het ene taakveld worden ingezet voor dekking van (eventuele) tekorten in een ander taakveld. Hiermee is het risico binnen het sociaal domein gedeeltelijk gemitigeerd. Ten allen tijde zal er onzekerheid c.q. discrepantie bestaan tussen inkomsten van het rijk, de begrote budgetten en de daadwerkelijke uitgaven. Zeker gezien het feit dat het hier om open-einde regelingen gaat waarbij we niet exact kunnen voorspellen hoeveel aanvragen er jaarlijks worden gedaan.
Maximaal risico	Kans
€ 582.000	Bijna zeker (Kans: 80 – 100%)

Risico's voortvloeiend uit de samenwerking met andere gemeenten of instanties

Onderwerp	Risicobeschrijving
Deelnemingen in overige gemeenschappelijke regelingen.	De gemeente loopt financiële risico's in gemeenschappelijke regelingen. Voor zover daarvan sprake is worden deze toegelicht in de paragraaf 'verbonden partijen'.
Maximaal risico	Kans
€ 70.000	Onwaarschijnlijk (Kans: 20 – 40%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Taakstelling Werkorganisatie CGM	Het totaal van alle taakstellingen voor de werkorganisatie CGM betreft 2,7 miljoen waarvan structureel 2,2 miljoen is gerealiseerd in de afgelopen vier jaar. De restant taakstelling van ongeveer € 500.000 is moeilijker te realiseren omdat het verloop achterblijft bij de verwachtingen en omdat het feitelijk verloop niet altijd met interne kandidaten ingevuld kon worden. De verdere realisatie van de taakstelling dreigt te stagneren in 2018 en verder. Echter er zijn nog ontwikkelingen die de realisatie van de taakstelling positief kunnen beïnvloeden. Indien alle ontwikkelingen voor CGM negatief uitvallen lopen de deelnemende gemeenten een gezamenlijk risico van structureel € 500.000. Vooralsnog wordt dit risico als waarschijnlijk ingeschat.
Maximaal risico	Kans
€ 135.000	Waarschijnlijk (Kans: 60-80%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Realisatie Brede scholen.	In het raadsvoorstel van 19 april 2016 is de financiële situatie van de Brede School Grave Oost geactualiseerd en is het krediet verhoogd. Hierdoor wordt een reëler beeld geschetst. Echter daarmee zijn niet alle risico's afgedekt (bijv. archeologie).
Maximaal risico	Kans
€ 50.000	Mogelijk (Kans:40 – 60%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant Noord	Het is noodzakelijk dat de organisatie van de Brandweer Brabant-Noord versterkt wordt. De repressie is op orde. Het betreft vooral ondersteuning en bedrijfsvoering. Het is de Brandweer Brabant-Noord door ontwikkelingen en gebrek aan ontwikkelkracht niet mogelijk de uitvoering van het Beleidsplan 2016 – 2019 en de normale bedrijfsvoering adequaat vorm te geven. Het bestuur van de veiligheidsregio zal de lasten voor 2017 en 2018 dekken uit de bestemmingsreserves. Dit is voor gemeenten budgetneutraal. Vanaf 2019 zal de bijdrage per inwoner naar verwachting stijgen. De raad wordt hierover nader geïnformeerd. Het maximale risico is gebaseerd op het aantal inwoners met de te verwachten stijging van de bijdrage in 2020.
Maximaal risico	Kans
€ 112.000	Waarschijnlijk (Kans:60- 80%)

Onderwerp	Risicobeschrijving
Dienstencentrum gemeente Cuijk	In het Dienstencentrum in Cuijk is de afdeling Uitvoering Sociaal Domein van de Werkorganisatie CGM gehuisvest. In de periode 1-1-2010 tot 1-1-2014 werkte deze afdeling (toen nog ISD-CGM) al voor de 3 gemeenten Cuijk, Grave en Mill en Sint Hubert. De kosten werden op basis van een samenwerkingsovereenkomst verdeeld. Vanaf 2014 worden de kosten door Cuijk betaald en niet meer doorbelast naar Grave en Mill vanwege de ambtelijke fusie CGM. Dit zou ook niet nodig zijn omdat alle gebouwen door de nieuwe werkorganisatie CGM overgenomen zouden worden. Dit is, om fiscale redenen, uiteindelijk niet doorgedaan. Op dat moment hadden er nieuwe afspraken gemaakt moeten worden over de verdeling van de kosten voor huisvesting in het Dienstencentrum. Voorgesteld wordt om nieuwe afspraken te maken tussen de drie gemeenten over de verdeling van de kosten.
Maximaal risico	Kans
€ 65.000	Bijna zeker (Kans: 80-100%)

Risico's voortvloeiend uit het doen/nalaten van derden

Niet van toepassing.

Kans en gevolg

Voor wat betreft de kans dat een risico zich daadwerkelijk voordoet, wordt uitgegaan van de nevenstaande tabel.

Door toetsing met de beschikbare middelen en het aanwezig financieel weerstandsvermogen kan een evenwichtiger beeld worden gevormd van de financiële positie van een gemeente en de ontwikkeling daarvan.

Kans	Waarde tussen	Gemiddeld
1. Zelden	0 – 20%	10%
2. Onwaarschijnlijk	20 – 40%	30%
3. Mogelijk	40 – 60%	50%
4. Waarschijnlijk	60 – 80%	70%
5. Bijna zeker	80 – 100%	90%

Inschatting risico's

Bij het inschatten van de risico's is rekening gehouden met het maximale bedrag en de kans dat dit zich voor doet. Deze inschatting levert het onderstaande beeld op.

Risicoanalyse

Omschrijving risico	I/S	Max. risico in €	Kans	Berekend risico
Gewaarborgde geldleningen	I	773.000	10%	77.300
Arbeidsongeschiktheid bestuurders	I	150.000	10%	15.000
Sociaal domein (Jeugdwet, WMO en P-wet)	S	582.000	90%	523.800
Deelnemingen in gemeenschappelijke regelingen	I	70.000	30%	21.000
Taakstelling Werkorganisatie CGM	I	135.000	70%	94.500
Realisatie brede scholen	I	50.000	50%	25.000
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant Noord	S	112.000	70%	78.500
Dienstencentrum gemeente Cuijk	S	65.000	90%	58.500
Totaal incidentele risico's		1.178.000		232.800
Totaal structurele risico's		759.000		660.700
Benodigde weerstandscapaciteit				2.875.600

Conclusie

Op basis van de geïnventariseerde risico's en de kansberekening dat deze zich daadwerkelijk voor zullen doen is berekend dat de benodigde weerstandscapaciteit € 2.875.600 bedraagt. Er is op dit moment in de algemene reserve € 11.507.000 beschikbaar en het totale weerstandsvermogen is berekend op € 11.811.000. Het weerstandsvermogen is daarmee ruim voldoende voor de opvang van de nu bekende risico's.

Kengetallen

Conform BBV worden in de paragraaf weerstandsvermogen de volgende 5 kengetallen opgenomen:

- 1a. Netto schuldquote
- 1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
2. Solvabiliteitsratio
3. Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

De onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie wordt in deze paragraaf beoordeeld.

Beoordeling kengetallen

De genoemde kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen in onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

Kengetal	Realisatie 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Netto schuldquote	24%	63%	85%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	18%	58%	79%
Solvabiliteit	41%	29%	32%
Grondexploitatie	1,7%	1,2%	-1,1%
Structurele exploitatieruimte	-2,6%	1,2%	0,5%
Belastingcapaciteit	99%	100%	99%

Samenvattend kan op basis van bovenstaande kengetallen worden gesteld dat de financiële vermogens positie van de gemeente Grave voldoende op orde is. Er is sprake van een bestendig totaalbeeld over de afgelopen jaren maar er is wel een dalende trend waarneembaar. Het beeld sluit aan met het in de Kadernota 2018 en de daarna verzonden RIB over de meicirculaire 2017 geschetste meerjarenperspectief. Hieronder volgt een uitwerking per financieel kengetal.

Hieronder volgt een uitwerking per financieel kengetal.

1. Netto schuldquote

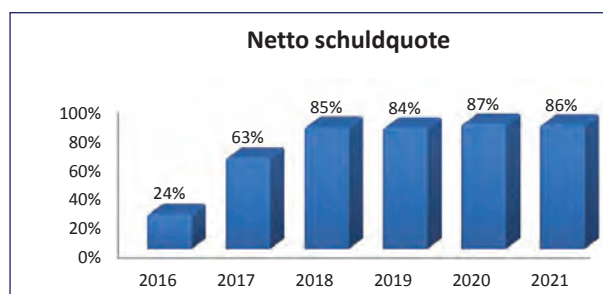
De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast (schulden zijn grotendeels gebaseerd op de extrapolatie van de langlopende geldleningen) ten opzichte van de eigen middelen (de eigen middelen bestaan uit de overtollige middelen, anders gezegd het positief banksaldo) en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De berekening gaat ongeveer als volgt: trek de geldelijke bezittingen af van de schulden, het bedrag onder de streep is de netto schuld. Deel deze netto schuld vervolgens door de inkomsten. De uitkomst hiervan wordt uitgedrukt in procenten.

De netto schuldquote bedraagt voor het jaar 2018: 85%.

$$(A+B+C-D-E-F-G)/H \times 100\%$$

Bedragen x € 1.000	
A. Vaste schulden	20.378
B. Netto vlottende schulden	5.500
C. Overlopende passiva	1.459
D. Saldo financiële vaste activa (art. 36 d, e, f)	247
E. Uitzettingen met een rente typische looptijd < 1 jaar	4.000
F. Liquide middelen	160
G. Overlopende activa	70
H. Saldo Baten (minus reservemutaties)	27.027
Netto schuldquote	85%

Zie hieronder het verloop van de netto schuldquote:

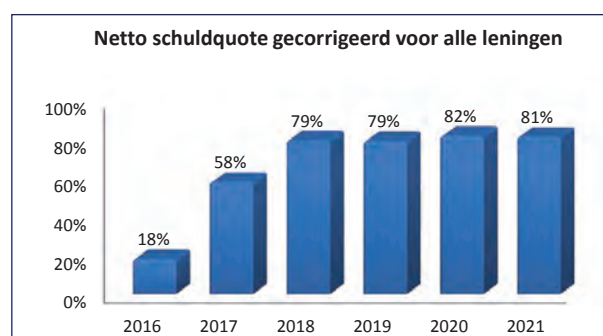

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bedraagt voor het jaar 2018: 79%.

$(A+B+C-D-E-F-G)/H \times 100\%$

Bedragen x € 1.000	
A. Vaste schulden	20.378
B. Netto vlottende schulden	5.500
C. Overlopende passiva	1.459
D. Saldo financiële vaste activa (art 36 b,c,d,e,f)	1.687
E. Uitzettingen met een rente typische looptijd < 1 jaar	4.000
F. Liquide middelen	160
G. Overlopende activa	70
H. Saldo Baten (minus reservemutaties)	27.027
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	79%

Hieronder het verloop van de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor de netto schuldquote zijn de volgende:

Voldoende	Tot 100%	Gezien de percentages van 79 en 85 procent vallen deze in de categorie "voldoende". De schuld als aandeel van de inkomsten is op orde en is er geen aanleiding om de schuld te verlagen.
Matig	100% tot 130%	
Onvoldoende	Hoger dan 130%	

2. Solvabiliteitsratio

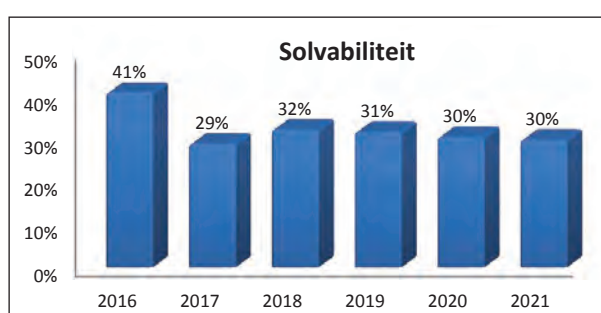
De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen. Deze ratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

De solvabiliteit bedraagt voor het jaar 2018: 32%.

$(A/B) \times 100\%$

Bedragen x € 1.000	
A. Eigen Vermogen	16.751
B. Totaal Vermogen	52.332
Solvabiliteitsratio	32%

Zie hieronder het verloop van de solvabiliteitsratio:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor de solvabiliteitsratio zijn de volgende:

Voldoende	Hoger dan 50%	Deze ratio geeft aan in hoeverre de gemeente aan haar lange termijn financiële verplichtingen kan voldoen. Op basis van de ontwikkeling is de conclusie dat het solvabiliteitsratio enigszins stijgt vanaf 2017 en daarna relatief constant is en in de categorie matig valt. Uiteraard zal in de komende jaren gewerkt worden aan de verdere verbetering van de solvabiliteit.
Matig	20% tot 50%	
Onvoldoende	Lager dan 20%	

3. Grondexploitatie

Op de boekwaarde van alle gronden, dus zowel onderhanden werk en niet in exploitatie genomen gronden, is de verliesvoorziening in mindering gebracht. Daarmee wordt de economische waarde als balanswaarde getoond. Een hoog percentage duidt er op hoeveel van de jaarlijkse ontvangsten nodig zijn om de boekwaarde af te lossen.

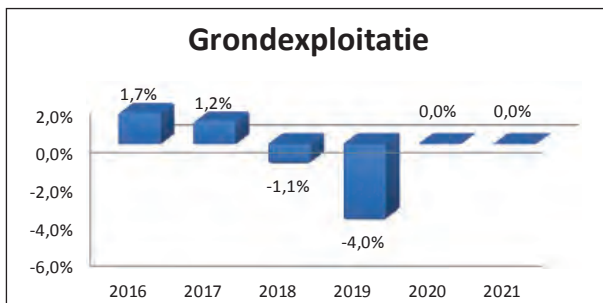
Het kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

De grondexploitatie bedraagt voor het jaar 2018: -1,1%.

$$(A+B)/C \times 100\%$$

Bedragen x € 1.000	
A. Totaal activa NIEGG – voorziening verlieslatende complexen	
B. Totaal activa BIE	-285
C. Saldo Baten (minus reservemutaties)	27.027
Kengetal grondexploitatie	-1,1%

Hieronder het verloop van het kengetal grondexploitatie:

Er bestaat geen landelijke norm voor het kengetal grondexploitatie. De boekwaarde van de gronden in bezit zegt namelijk nog niets over de relatie tussen vraag en aanbod van woningbouw dan wel m2 –bedrijventerrein.

Voldoende	Lager dan 20%	Gezien het percentage van -1,1% in het jaar 2018 valt deze in de categorie "voldoende". De waarde van de grond ten opzichte van de totale baten is relatief klein.
Matig	20-35%	
Onvoldoende	Hoger dan 35%	

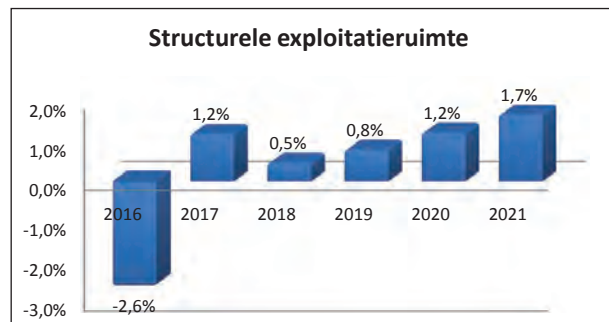
4. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat er wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten. De structurele exploitatieruimte bedraagt voor het jaar 2018: 0,5%.

$$(((A-B)+(D-C)) / E) \times 100\%$$

Bedragen x € 1.000	
A. Structurele baten	27.609
B. Structurele lasten	28.065
C. Structurele onttrekkingen aan reserves	583
D. Structurele toevoegingen aan reserves	
E. Saldo baten (minus reservemutaties)	27.027
Kengetal structurele exploitatieruimte	0,5%

Hieronder het verloop van het kengetal structurele exploitatieruimte:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor het kengetal structurele exploitatieruimte zijn de volgende:

Voldoende	Hoger dan 0%	Voor 2018 is de structurele exploitatieruimte voldoende. Het percentage van 0,5% geeft aan dat de structurele lasten lager zijn dan de structurele baten.
Matig	0%	
Onvoldoende	Lager dan 0%	

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit laat zien of een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen. Ook toont het de ruimte voor nieuw beleid doordat het laat zien waarmee de belastingen verhoogd kunnen worden (ruimte voor verhoging). Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde landelijke woonlasten. Het kengetal belastingcapaciteit bedraagt voor het jaar 2018: 99%.

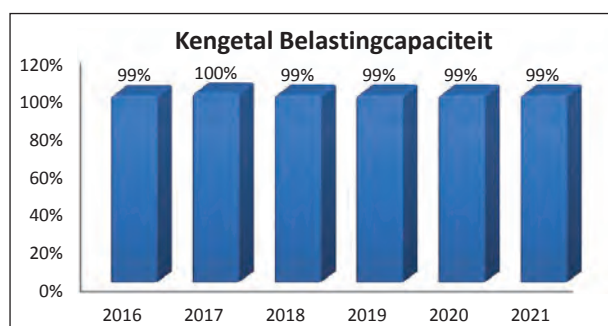
De ruimte voor verhoging van de woonlasten bedraagt voor 2018: 21%

$$(A+B+C+D) / F \times 100\%$$

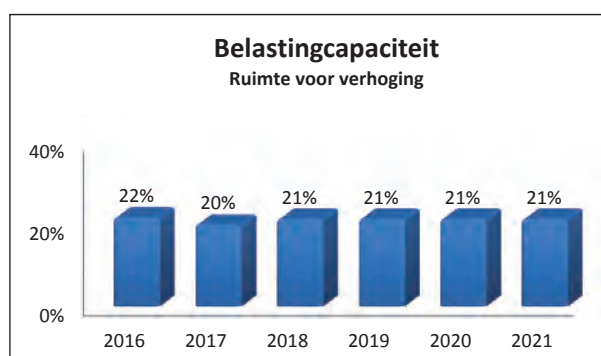
$$(120\% * F - E) / E \times 100\%$$

Bedragen x € 1.000	
A. OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	311
B. Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	233
C. Afvalstoffenheffing voor een gezin	171
D. Eventuele heffingskorting voor een gezin	
E. Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C+D)	715
F. Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in het voorafgaande begrotingsjaar (t-1) (COELHO)	723
Kengetal belastingcapaciteit	99%
G. 120% van het landelijk gemiddelde – woonlasten gemeente : ruimte voor verhoging woonlasten	21%

Hieronder het verloop van het kengetal belastingcapaciteit:

In de volgende tabel zien we de ontwikkeling in ruimte voor verhoging van de woonlasten:

De algemene landelijke normen die worden gehanteerd voor het kengetal belastingcapaciteit zijn de volgende:

Voldoende	Lager dan 95%	De gemeente Grave zit in de categorie matig en kan haar woonlasten met 21% laten stijgen voordat de artikel 12 norm bereikt wordt. Grave hanteert een woonlastendruk rond het Nederlands gemiddelde.
Matig	Van 95% t/m 105%	
Onvoldoende	Hoger dan 105%	